

Рецензия

за дисертацията на Ивка Цакова Некова „Олигархизация на политиката“, представена за присъждане на научната степен „доктор на науките“ в професионално направление 3.3. Политически науки

от професор Антоний Тодоров Тодоров, д.н., Нов български университет, професионално направление 3.3. Политически науки

Доц. д-р Ивка Цакова е утвърдена изследователка и преподавателка по политически науки и представената дисертация е резултат на вече натрупан академичен опит. Тя защитава дисертация за ОНС „доктор“ през 1992 г. и се хабилитира като доцент в УНСС през 2006. Автор е на три монографии, от които последната е по темата на представената дисертация, както и на множество студии и статии. Изследователските ѝ интереси са на терена на отношенията между икономика и политика, между бизнес и власт, тя е автор на текстове за лобизма, демокрацията, гражданското общество. В академичната общност си е извоювала име на ангажирана академична изследователка с критична рефлексия върху съвременния глобален капитализъм.

Постиженията на изследването

Представената дисертация е оригинално и по мащаба си първо по рода си изследване на отношението между политическата власт и икономическото богатство в българската политология. Това е тема, върху която доц. д-р Ивка Цакова работи отдавна и настоящият текст е резултат от натрупания опит в тази проблемна област. Олигархия и олигархизация са понятия, които много по-често се използват в публицистиката, в медийни публикации, в политическия дискурс, отколкото като категории на академичния анализ. В този смисъл изследването на доц. д-р Ивка Цакова е съществен принос за разбирането на един важен изследователски проблем – проблемът на влиянието на притежаващите големи икономически богатства върху политическия живот.

Дисертацията е значителна по обем – над 500 стандартни страници, организирана е в три глави, чиято логика е обяснена още в увода. Изследването е на феномен (назован „олигархизация на политиката“), който авторката идентифицира като иманентен на модерния капитализъм, но развиващ се бурно през времето на неолибералната му фаза от последните 40 години. Тя посочва, че тази олигархизация е придобила особени

размери след финансовата и икономическата криза от 2008-2009 г. като е довела не просто до криза на либералната демокрация, но дори до нейния колапс.

Основният изследователски въпрос не е изрично формулиран, той имплицитно води към естеството на олигархизацията като процес на обсебване на демократичното управление от трайни и влиятелни олигархични кръгове във всички развити западни демокрации. Основната теза, формулирана в работата е, че нарастващата олигархизация на Западния свят превръща установения там след Втората световна война политически режим на либерална демокрация в съвременна форма на олигархия, в която демокрацията е само формална.

Подходът в анализа на феномена се основава, според заявлението на авторката, на система от основополагащи понятия: концентрация (на богатство и власт), дивергенция (на обществените отношения), монопол (в икономиката и политиката), наследство като принцип, противопоставен на меритокрацията, рентниерство като опозиция на предприемачеството, крайното неравенство като характеристика на съвременния глобален капитализъм в опозиция на ценността на гражданското равенство за либералната демокрация. Изследователската перспектива е на фундаментална критика на глобалния капитализъм, развил се през последните 40 години на основата на т.нар. „вашингтонски консенсус“, въвел в политиките на правителствата от развития север икономическата идеология на неолиберализма, основана на икономическия монетаризъм и т.нар. „Чикагска икономическа школа“. Именно тези развития, станали възможни вследствие на поредица от политически решения и постигнати съгласуваности между политическите управления на водещите икономики в света според доц. д-р Ивка Цакова са в основата на мащабния процес на олигархизация на политиката, засегнала драматично самото сърце на установилата се след Втората световна война либерална демокрация в Западния свят.

Структурата на работата представя и пътя на самото изследване. Първата част изследва исторически феноменът на олигархията, като логично започва със самия произход на понятието на основата на опита от Античния свят и най-вече на основата на политическата философия на Аристотел и Платон. Изложението по-нататък обобщава разбирането на Джовани Ариги за еволюцията на олигархическия феномен в историята на модерния капитализъм от Ренесанса до наши дни. Тази част е необходима в изследването, за да се обоснове една от основните тези, че олигархизацията „е част от самата логика на капитализма, негова същностна характеристика в процеса на безпределно натрупване на капитал като в определени исторически периоди се превръща в негово съдържателно

ядро“. Следователно става въпрос за иманентна на капитализма характеристика, но с различна интензивност в зависимост от историческите периоди.

Втората част на изследването съдържа три отделни глави и общо е озаглавена (малко неудачно, според мене) „Теория и методология на олигархизацията на политиката“. Всъщност тук са изложени на първо място основните изследователски подходи към феномена на олигархизацията на политиката, които могат да се типологизират като „теории за социалните елити“ и „теории за олигархията“. Тук доц. д-р Ивка Цакова въвежда и представя критично класически автори и критици на модерния капитализъм (всъщност той е модерен феномен) като Маркс, Уолърстейн, Моска, Парето, Михелс, но също Сартори, Дал, както и съвременни български автори като Александър Маринов и Георги Янков (авторката почти винаги отбелязва своето съгласие или несъгласие, както и своите различия в разбирането с цитираните автори). В същата част авторката разглежда критично и основните обяснителни теории на съвременната олигархизация: изследванията на Аджемоглу, Робинсън, Крауч, Стиглиц, Пикети, Харви, Чомски, Склеър, но също и на Бурдийо и Грамши. Широката палитра на критично разгледаните теории показва и широката теоретична култура на авторката на дисертацията. Но най-вече показва нейните методологични избори, най-вече в посоката на критическата теория.

Третата глава от втората част на дисертацията, озаглавена „Концептуален модел на олигархизацията на политиката при неолиберален капитализъм“ е вероятно ядрото на изследването, където в концентриран вид са представени и най-важните негови научни приноси. Авторката описва този свой теоретичен модел като съставен от четири части: 1) Терминологични уточнения във връзка с основни и сродни понятия (олигархична власт, олигархична политика/политики и др.); 2) Особенности на процеса на олигархизацията в икономическата, политическата и социокултурната сфера; 3) Олигархично завладяване на държавата и нейните три власти (законодателна, изпълнителна и съдебна) като резултат от процеса на олигархизацията на политиката; 4) Механизми на олигархизацията на политиката (които са развити в третата част на дисертацията).

Моделът описва основни обяснителни понятия, процеса на олигархизацията, резултата от този процес („завладяване на държавата“) и практическите механизми за това.

Изпитвам затруднение при разграничаването на „механизмите“ от „процеса“ (както е в структурата), вероятно може да се употреби друго название на тези елементи на обяснителния модел и вместо „механизми“ се използва „практики“ в смисъл на ресурси на олигархията в завладяването на държавата. Така процесът ще визира трансформацията на политиката (една трета страна в разбирането на политиката, в което авторката разграничава политиката като politics от публичните политики като policies) от демокрация

към олигархия или по-скоро отместването на границата между двете по посока на една нарастваща олигархизация и намаляваща демократизация. Резултатът ще опише олигархическия контрол върху законодателната, изпълнителната и съдебната власти. А практиките ще опишат начините и средствата, с които това става възможно (чрез лобирането, финансирането на политиката, завладяването на регулаторните органи, публичната легитимация на олигархията чрез механизмите на културната хегемония).

Третата част на дисертацията, която анализира практиките на олигархията в завладяването на публичната държава, също е елемент от основните приноси на конструирания обяснителен модел на феномена на олигархизация. Многобройните примери на такива практики спомагат да аргументирането на основната теза на авторката, че олигархизацията е иманентна черта на капитализма, но особено видима в негова съвременна фаза – глобалния капитализъм. Прочетох с най-голям интерес заключителната част от последната част на дисертацията, озаглавена „Фрагменти от олигархизацията на политиката в България след 1989 г.“

В тази част доц. д-р Ивка Цакова представя критично няколко български автори, но особено внимание обръща на трима от тях, които според нея имат специфичен принос за изследването на олигархичния феномен в България. Сред тях е монографията на Митрю Янков „Демокрация или „демагогска олигархия“ (2019), тезата на журналиста Стефан Антонов, автор на изследването „Епохата на олигарсите: как група политически и икономически магнати поеха контрола над България“, публикувано на английски (2013) и текстовете на Андрей Нончев с поредица от статии по темата, публикувани през 2017-2018 г. Критичният преглед на развитите от тези автори тези позволява на авторката да обоснове разбирането си, че „публичното управление в България през последните 30 години [е] сплав между олигархични и демократични политики“. Това разбиране се основава на едно понятийно разграничение, важно в изследването, между олигархична власт и олигархични политики (към понятийния апарат на дисертацията ще се върна по-нататък).

Сред работилите в тематиката на олигархизацията авторката посочва и монографията на Георги Манолов „Политическият елит – теория, история, лидерство“ (2012), в която има специална част „Щрихи към портрета на политическата олигархия в България (след 10.XI.1989 г.). Макар да става дума за сравнително кратък текст (десетина страници от иначе много по-голямата монография), авторката посочва няколко въведени в него понятия като: партокрация, олигархия, олигархокрация, партийно-политическа олигархия, професионална и непрофесионална олигархия, неономенклатурна олигархия. Но изрично посочва, че „тези разграничения не се вписват в разработения от мен концептуален модел

на олигархизация на политиката“. Струва ми се, обаче, че такива разграничения биха били от полза за представения в дисертацията обяснителен модел на олигархизацията. Но това допускане, вероятно, би било основание за един бъдещ съдържателен академичен дебат по темата.

Критични бележки

Няма научно съчинение, което да има академичен характер и да не може да бъде подложено на верификация и критика. Такова най-общо разбиране, в което, разбира се, се позовавам и на Попър, не е просто банално търсене на „слабости“ в изследването, а покана за теоретичен дебат в една област, която доц. Ивка Цакова несъмнено е допълнила съществено, но която по своя характер и според собственото ѝ признание е интердисциплинарна. Последното означава, че олигархизацията като трансформация на демократичното управление в олигархично може да се наблюдава и анализира, да се обяснява и критикува от различни теоретични перспективи.

В основата на всяко изследване е работата с понятията, така е и с това. Затова и основните ми критични бележки са по отношение на понятията. Основно в изследването е понятието „олигархия“. То се употребява в два смисъла – като название на чист тип политически режим (управление на богатите според Аристотел) и като название за управляващата класа на такъв режим, но също и на „много богатата класа“ в модерното капиталистическо общество.

Авторката прави такова уточнение, като наред с това отбелязва: „Под олигарси най-общо ще разбирам свръхбогати хора, които превръщат своето богатство в политическа власт, за да го защитят и увеличат. Има разлика между плутокрация (управление на богатите) и олигархия – управление на малцина ултрабогати.“ Това разграничаване между управление на богатите и на свръхбогатите изисква според мене допълнителен критерий – как дефинираме „свръхбогатите“, в какъв случай богатият става свръхбогат. Тук сякаш имаме някакъв очевиден критерий, но всъщност това не е така, защото изследването изрично посочва, че не всяко управление на богатите е олигархия (защото може да бъде просто плутокрация). Въпросът тук е: какви различни политически последици за управлението има различието между олигархия и плутокрация? И ако тези различия са съществени, тогава е съществено допълването на понятието за олигархия с нещо друго. Всъщност олигархията в най-общото разбиране е управление в интерес на богатите, вероятно на най-богатите, но отново границата на това понятие изисква уточнение.

В пряка връзка с дефинирането на понятията (олигархия, олигарси) е и заявлението на авторката, че разграничава две страни на олигархичния феномен: неравенството между малцината богати и огромната маса мизерстващи от една страна и аристократичния елемент в олигархическото управление. Всъщност при Аристотел има ясно разграничение между аристокрацията и олигархията, като при първия тип управление то е в интерес на цялото общество, докато при втория тип управлението е в интерес само на управляващите. Аристотел противопоставя аристокрацията на олигархията, макар да става дума винаги за едно избрано (и богато) малцинство. Вероятно в изследването се има предвид не толкова аристократичният принцип, колкото меритократичният принцип, идеята за управление на меритокрацията. Въпросът е, обаче, дали този принцип не противоречи изцяло на олигархичния принцип, според който управлението е в полза единствено на управляващите, без значение дали те имат основания да бъдат на върха на обществената пирамида.

Изследването също така предполага, че „олигархично и демократично управление се съчетават – в различна степен, в различни дози в конкретно време и място.“ За такова смесване на двата принципа говори и Аристотел: „Цялото държавно устройство се стреми да не бъде нито демокрация, нито олигархия, а по средата между тях, което се нарича полития“ („Политика“). Именно политията, едно понятие, което обичайно се превежда с „държава“, но също така и с „демократия“ днес, е онова управление, което Аристотел смята за най-успешно. При това политията е управление на мнозинството, но в интерес на всички, т.е. справедливо управление. Днес смятаме такова управление за демократично, но отново, по Аристотел, то непременно съчетава в себе си както демократични, така и олигархични елементи. Иначе казано, много днешни изследователи дефинират западните демокрации като политии, основани едновременно на демократични и олигархични принципи.

Терминът „олигархизация“ представя процес, в който демократичното управление постепенно (?) се измества от олигархичното. Изследването предполага, че процесът на олигархизация съпътства историята на капитализма от 500 години насам, но също така разграничава периодите на „демократичен капитализъм“ от периодите на „олигархичен капитализъм“. Вниманието на авторката е насочено към неолибералната фаза на модерния капитализъм (последните 40 години), която е описана също и като „корпоратокрация“, замяна на публичното управление от демократично към олигархично или накратко – власт на големите компании, корпорации и банки. Въпросът тук е, при какви специфични условия става трансформацията на един „демократичен капитализъм“ от зората на новото време към един „олигархичен капитализъм“ през последните 40 години. Дали единствено това е смяната на икономическата идеология с различни

разновидности на монетаризма или става дума за по-съществена трансформация на глобалния капитализъм? Защото ако олигархизацията е иманентна на капитализма през цялата му история, то тогава какво е новото в сегашното състояние?

С въпроси като горния вероятно стигаме логически до фактическия, макар и необявен изрично изследователски въпрос в дисертацията, който би звучал така: „Какви са условията за съвременното равнище на олигархизация на политиката, което води до колапс на либералната демокрация?“

Заклучение

Могат, разбира се, да се задават и множество други въпроси по това забележително изследване, свързано с историческата динамика на неравенствата, например, или с процеса на превръщането на всичко в стока (вероятно необходимо позоваване на Карл Полани), но във всеки случай представената дисертация приканва към размишления и дискусии, към задълбочаване на разбирането ни за съвременния свят, който може би е белязан от „capitalism alone“, единствено съществуващия безалтернативен капитализъм от последните 500 години, ако приемем тезата на Бранко Миланович, че съветският комунизъм е само един „политически капитализъм“, а поради това не и фундаментална алтернатива на „либералния капитализъм“ в западния свят. Днешен Китай вероятно ни дава много аргументи в тази насока.

В заключение ще кажа, че представеното изследване има всички качества на оригинална дисертация, основание за присъждането на научната степен „доктор на науките“ на доц. д-р Ивка Цакова в направление 3.3. „Политически науки“.

проф. Антоний Тодоров, д.н.

English translation

Review

for the dissertation of Ivka Tsakova Nekova "Oligarchization of politics", presented for the award of the scientific degree "Doctor of Science" in the professional field 3.3. Political Sciences by Professor Antony Todorov Todorov, Ph.D., New Bulgarian University, professional field 3.3. Political Sciences

Assoc. Prof. Dr. Ivka Tsakova is an established researcher and lecturer in political science and the presented dissertation is the result of already accumulated academic experience. She defended her PhD dissertation in 1992 and was habilitated at UNWE in 2006. She is the author of three monographs, the last of which is on the topic of the dissertation, as well as numerous studies and articles. Her research interests are in the field of relations between economics and politics, between business and government, she is the author of texts on lobbying, democracy, civil society. In the academic community, she has earned the name of a committed academic researcher with a critical reflection on contemporary global capitalism.

The achievements of the research

The presented dissertation is original and the first of its kind study of the relationship between political power and economic wealth in Bulgarian political science. This is a topic on which Assoc. Prof. Ivka Tsakova, PhD has been working for a long time and the current text is the result of the experience gained in this problem area. Oligarchy and oligarchization are concepts that are much more often used in journalism, in media publications, in political discourse, than as categories of academic analysis. In this sense, the research of Assoc. Prof. Dr. Ivka Tsakova is a significant contribution to the understanding of an important research problem – the problem of the influence of people with great economic wealth on political life.

The dissertation is significant in volume – over 500 standard pages, organized in three chapters, the logic of which is explained in the introduction. The study is about a phenomenon (called "oligarchization of politics"), which the author identifies as immanent to modern capitalism, but developing rapidly during its neoliberal phase of the last 40 years. She points out that this oligarchization has taken on special proportions since the financial and economic crisis of 2008-2009, leading not only to a crisis of liberal democracy, but even to its collapse.

The main research question is not explicitly formulated, it implicitly leads to the nature of oligarchization as a process of obsession of democratic governance by enduring and influential oligarchic circles in all developed Western democracies. The main thesis formulated in the paper is that the growing oligarchization of the Western world turns the political regime of liberal democracy established there after the Second World War into a modern form of oligarchy in which democracy is only formal.

The approach in the analysis of the phenomenon is based, according to the author, on a system of fundamental concepts: concentration (of wealth and power), divergence (of public relations), monopoly (in economics and politics), heritage as a principle opposed to meritocracy, rentierism as an opposition to entrepreneurship, extreme inequality as a characteristic of the modern global capitalism in opposition to the value of civic equality for the liberal democracy. The research perspective is based on a fundamental critique of global capitalism, which has developed over the last 40 years on the basis of the so-called "Washington Consensus", introduced into the policies of governments from the developed north the economic ideology of neoliberalism, based on economic monetarism and the so-called "Chicago School of Economics". According to Assoc. Prof. Dr. Ivka Tsakova, these developments, made possible as a result of a series of political decisions and achieved coherence between the political administrations of the world's leading economies, are the basis of the large-scale process of oligarchization of politics which dramatically affected the very heart of the post-World War II liberal democracy in the Western world.

The structure of the work also presents the path of the research itself. The first part examines the historical phenomenon of oligarchy, logically beginning with the very origin of the concept based on the experience of the Ancient world and especially on the political philosophy of Aristotle and Plato. The explanation further summarizes Giovanni Arigi's understanding of the evolution of the oligarchic phenomenon in the history of modern capitalism from the Renaissance to the present day. This part is necessary in the study to substantiate one of the main theses that oligarchization is part of the very logic of capitalism, its essential characteristic in the process of infinite accumulation of capital and in certain historical periods becomes its core content." It is, therefore, an inherent characteristic of capitalism, but of varying intensity depending on the historical periods.

The second part of the study contains three separate chapters and is collectively entitled (a little unfortunate, in my opinion) "Theory and methodology of the oligarchization of politics." In fact, the main research approaches to the phenomenon of oligarchization of politics are presented here in the first place, which can be typologized as "theories of social elites" and "theories of oligarchy". Here Assoc. Prof. Dr. Ivka Tsakova introduces and critically discusses

classical authors and critics of modern capitalism (actually it is a modern phenomenon) such as Marx, Wallerstein, Mosca, Pareto, Michels, but also Sartori, Dahl, as well as contemporary Bulgarian authors such as Alexander Marinov and Georgi Yankov (the author almost always notes her agreement or disagreement, as well as her differences in understanding with the cited authors). In the same section, the author critically examines the main explanatory theories of modern oligarchization: the studies of Acemoglu, Robinson, Crouch, Stiglitz, Picketty, Harvey, Chomsky, Sclear, but also Bourdieu and Gramsci. The wide palette of the critically considered theories also shows the wide theoretical culture of the author of the dissertation. But most of all it shows her methodological choices, especially in the direction of critical theory.

The third chapter of the second part of the dissertation, entitled "Conceptual model of oligarchization of politics under neoliberal capitalism" is probably the core of the study, where its most important scientific contributions are presented in a concentrated form. The author describes this theoretical model as consisting of four parts: 1) Terminological clarifications in connection with basic and related concepts (oligarchic power, oligarchic policy / policies, etc.); 2) Features of the process of oligarchization in the economic, political and socio-cultural sphere; 3) Oligarchic capture of the state and its three authorities (legislative, executive and judicial) as a result of the process of oligarchization of politics; 4) Mechanisms of oligarchization of politics (which are developed in the third part of the dissertation).

The model describes basic explanatory concepts, the process of oligarchization, the result of this process ("conquest of the state") and the practical mechanisms for this.

I have difficulty distinguishing "mechanisms" from "process" (as in the structure), another name for these elements of the explanatory model can probably be used, like "practices" in the sense of oligarchy resources in conquest are used instead of "mechanisms" for the state capture. Thus, the process will refer to the transformation of politics (a third meaning in the understanding of politics, in which the author distinguishes politics from policies) from democracy to oligarchy or rather shifting the border between the two in the direction of increasing oligarchization and declining democratization. The result will describe oligarchic control over the legislature, the executive and the judiciary. And the practices will describe the ways and means by which this is possible (through lobbying, policy financing, the capture of regulatory bodies, the public legitimation of the oligarchy through the mechanisms of cultural hegemony).

The third part of the dissertation, which analyzes the practices of the oligarchy in the capturing of the state, is also an element of the main contributions of the constructed explanatory model of the phenomenon of oligarchization. Numerous examples of such practices help to argue the

author's main thesis that oligarchization is an immanent feature of capitalism, but especially visible in its contemporary phase – global capitalism. I read with the greatest interest the final chapter of the last part of the dissertation, entitled "Fragments of the oligarchization of politics in Bulgaria after 1989."

In this part, Assoc. Prof. Dr. Ivka Tsakova critically presents several Bulgarian authors, but pays special attention to three of them, who in her opinion have a specific contribution to the study of the oligarchic phenomenon in Bulgaria. Among them is Mitryu Yankov's monograph "Democracy or demagogic oligarchy" (2019), the text of journalist Stefan Antonov, author of the study "The Age of the Oligarchs: How a group of political and economic magnates have taken control of Bulgaria", published in English (2013) and the texts of Andrey Nonchev with a series of articles on the topic, published in 2017-2018. The critical review of these ideas developed by these authors allows the author to substantiate her understanding that "public administration in Bulgaria in the last 30 years oligarchic and democratic policies". This understanding is based on a conceptual distinction, important in the study, between oligarchic power and oligarchic policies (I will return to the conceptual apparatus of the dissertation later).

Among those who worked on the subject of oligarchization, the author points out Georgi Manolov's monograph "The Political Elite - Theory, History, Leadership" (2012), which has a special part "Touches to the portrait of the political oligarchy in Bulgaria" (after 10.XI.1989). Although it is a relatively short text (ten pages from an otherwise much larger monograph), the author points out several concepts introduced in it such as: partocracy, oligarchy, oligarchocracy, party oligarchy, professional and non-professional oligarchy, neonomencature oligarchy. But she explicitly states that "these distinctions do not fit into the conceptual model of oligarchization of politics that I have developed." It seems to me, however, that such distinctions would be useful for the explanatory model of oligarchization presented in the dissertation. But this assumption would probably be the basis for a future meaningful academic debate on the subject.

Critical notes

There is no scientific work that is academic in nature and cannot be subjected to verification and criticism. Such a general understanding, in which, of course, I also refer to Popper, is not just a banal search for "weaknesses" in the study, but an invitation to a theoretical debate in an area that Assoc. Prof. Ivka Tsakova has undoubtedly supplemented significantly, but which by its nature and by its own admission is interdisciplinary. The latter means that oligarchization as

a transformation of democratic government into oligarchic can be observed and analyzed, explained and criticized from different theoretical perspectives.

Any research is working with concepts, and so is this. That is why my main critical remarks are about the concepts. The concept of "oligarchy" is central to the study. It is used in two senses - as the name of a pure type of political regime (rule of the rich according to Aristotle) and as a name for the ruling class of such a regime, but also of the "very rich class" in modern capitalist society.

The author makes such a clarification, noting: "By oligarchs I will generally mean super-rich people who turn their wealth into political power in order to protect and increase it. There is a difference between plutocracy (the rule of the rich) and oligarchy - the rule of the few ultra-rich". This distinction between the rule of the rich and the super-rich requires, in my opinion, an additional criterion: Here we seem to have some obvious criterion, but in fact this is not the case, because the study explicitly states that not every government of the rich is an oligarchy (because it can be just a plutocracy). The question here is: what are the different political implications for government of the difference between oligarchy and plutocracy? And if these differences are significant, then it is essential to supplement the notion of oligarchy with something else. In fact, oligarchy in the most general sense is governance in the interests of the rich, probably the richest, but again the limit of this concept requires clarification.

Directly related to the definition of the concepts (oligarchy, oligarchs) is the author's statement that she distinguishes two sides of the oligarchic phenomenon: the inequality between the few rich and the huge mass of the miserable on the one hand and the aristocratic element in oligarchic rule. In fact, in Aristotle there is a clear distinction between aristocracy and oligarchy, as in the first type of government it is in the interest of society as a whole, while in the second type of government it is in the interest of the rulers only. Aristotle opposes the aristocracy to the oligarchy, even though it is always an elite (and rich) minority. Probably the study refers not so much to the aristocratic principle as to the meritocratic principle, the idea of governing meritocracy. The question is, however, whether this principle does not completely contradict the oligarchic principle, according to which government benefits only the rulers, regardless of whether they have reason to be at the top of the social pyramid.

The study also suggests that "oligarchic and democratic governance combine – to varying degrees, in different doses at specific times and places." Aristotle also speaks of such a mixture of the two principles: "The whole system of government strives to be neither democracy, nor an oligarchy, but the middle ground between them, which is called polity"("Politics"). It is polity, a term commonly translated as "state" but also as "democracy" today, that is the government that Aristotle considers to be most successful. Moreover, polity is the rule of the majority, but

in the interest of all, i.e., fair government. Today we consider such a government to be democratic, but again, according to Aristotle, it necessarily combines both democratic and oligarchic elements. In other words, many researchers today define Western democracies as polities based on both democratic and oligarchic principles.

The term "oligarchization" represents a process in which democratic government is gradually (?) shifting to oligarchic. The study assumes that the process of oligarchization has accompanied the history of capitalism for 500 years, but also distinguishes the periods of "democratic capitalism" from the periods of "oligarchic capitalism". The author's attention is focused on the neoliberal phase of modern capitalism (the last 40 years), which is also described as "corporatocracy", the replacement of public government from democratic to oligarchic or in short - the power of large companies, corporations and banks. The question here is under what specific conditions is the transformation of a "democratic capitalism" from the dawn of modern times to an "oligarchic capitalism" over the last 40 years. Is this the only change of economic ideology with different varieties of monetarism or is it a more substantial transformation of global capitalism? Because if oligarchization has been immanent to capitalism throughout its history, then what is new in the current stage?

With questions like the one above, we probably logically arrive at the factual, albeit unannounced, explicit research question in the dissertation, which would sound like this: "What are the conditions for the current level of oligarchization of politics, which leads to the collapse of the liberal democracy?"

Conclusion

Many other questions can, of course, be asked about this remarkable study relating to the historical dynamics of inequalities, for example, or to the process of turning everything into a commodity (probably a reference to Carl Polanyi), but in any case the dissertation presented invites reflection and discussion, to deepen our understanding of the modern world, which may be marked by "capitalism alone", the only non-alternative capitalism of the last 500 years, if we accept Branko Milanovic's thesis that Soviet communism is only a "political capitalism" and therefore not a fundamental alternative to "liberal capitalism" in the Western world. Today's China probably gives us many arguments in this direction.

In conclusion, I will say that the presented research has all the qualities of an original dissertation, the basis for the award of the scientific degree "Doctor of Science" (Dr.Hab.) to Assoc. Prof. Dr. Ivka Tsakova in the field 3.3. "Political Sciences".